

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Mexicana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67132)

PROVINCIA
MEXICANA.

SUNT in Mexicana Prouincia sedes octo, fratres centum, & quinquaginta. In Collegio Mexicano circiter octoginta. In Angelopolitano duodeuiginti. In Guaxacano duodecim. In Vallisoletano non plus quinque. In Tepotzotlana Residentia nouem. Vndecim in Pascuarensi. In Domo S. Crucis omnino septem. Vno plus in sede Manilla. Adscripti sunt octo. Neminem toto quadriennio mors abstulit, quae est caeli clementia, Deiq. Opt. Max. in seruanda nostrorum pacitate benignitas.

MEXICANVM COLLEGIVM.

MEXICANI agri fertilitas propter infinitam pene Hispanorum, Indorum, seruitiorumq. multitudinem tanta est, vt demetendis fructibus opera defint. Sed quae de frequenti hominum coetu, siue ad audienda diuina verba, siue ad capefenda sacra mysteria, scripta sunt aliàs, nihil est, cur his litteris repetamus. Augentur quotidie conuentus ex eo hominum genere, qui misera egestate compulsi Mexicum nauigant; sed numquam tamen
ita

ita sunt aucti, vt cum Hispanias proxima fames exercuit. Quo ex loco quoniam non sine vita discrimine plurimi soluunt (accidit enim fere semper, vt vel nauigationis molestia, vel portus incommodo, plerique graues ac periculosos morbos contrahant, aut in ipso littore miserabiliter extinguantur) diuina bonitate comparatum est piorum hominum subsidium, qui his morbis arumnisq. succurrant. horum autem cum pietate, nostrorum se quoque pietas studiumq. coniungit: qui suam proxime operam tam strenue animis corporibusq. nauarunt, vt ex oppido S. Crucis, quod sex dierum itinere Mexico distat, egentes viros ac feminas partim curribus, partim equis, septingentos in urbem inuexerint. Est autem in vrbe Domus ad id destinata sat ampla, quam tres ipsos menses duo de nostris ingenti eorum, qui laborabant, & voluptate & commodo frequentarunt. Quod ad litteras attinet, ea traduntur auditoribus ferme trecentis, non solum primæ, & quæ latine tantum linguae cognitione, sed etiam interiores, & quæ Philosophiæ, ac Theologiæ nomine continentur. atque ea est de nostrorum cum docendi ratione, tum doctrinæ præstantia opinio hominum, vt non modo celebretur à iuuentute Gymnasium, sed etiam petantur à præsulibus adiumenta doctorum. Aduocarunt enim nostros in concilium suum Episcopi, ab usq. cum sui decreta concilij redigi in ordinem voluerunt; tum catholicismi conficiendi negotium, quo vno omnes in erudiendis Hispanis atque Indis vterentur, de-

M 2 derunt.

derunt. Studium autem Mexicana lingua pring-
tos intra parietes inchoatum, numquam intermit-
titur. Itaque tanti in ea progressus habentur, ut ma-
gna Deo duce spes sit, fore, ut cum primū litterarū stu-
dia nostri persoluerint; vberissimo cum fructu nautent
operam animis. Sane incredibilis est messis vbertas,
qua tantò celerius linguam nostris acuit, quanto
expectatio vtilitatis est maior. Cerni licet in paten-
ti Collegij loco quatuor & eo amplius Indorum mil-
lia, tanto animi sensu, ac lacrimarum effusione con-
cionatori nostro operam dare, ut vel eis sapenu-
mero, qui ad hanc ipsam linguam surdi sunt, la-
crimæ sponte profluant. Nec vero ad horum me-
liores fiunt, aut ijdem abeunt, qui venerant. ponunt
quas attulerant noxas, & ad curandas animi pla-
gas se repente conuertunt. Sacramentorum medici-
nas tam studiose quærunt, ut ad nos vel ægri, & qui
non procul absunt à morte, in ipsis lectulis depor-
tentur. Indus cum esset integer ac bene valens, vi-
dere sibi visus est per quietem eximium quemdam
splendorem lucis, et uocem huiuscemodi audire, Oca
chitona, hoc est, non ita multo post. quibus uer-
bis non obscure sensit, supremum sibi prædici diem,
& finem adesse uitæ. Ergo ad eum se diem compa-
rans, Domini, inquit, sum, nihil abnuo si ita fert di-
uina uoluntas: nec recuso quo minus hinc euolem.
mox febris ardore correptus, deduci se iubet ad no-
stros, & munit animum sacramentis: nec ita multo
post, ut uox illa monuerat, ex his tenebris in illam
lucem excessit. Longum est exempla congerere. mul-
ta

ta sunt ad Indorū declarandam pietatem proximis scripta litteris. Addatur hoc dumtaxat de puero infante, cuius admirabilis obitus silentio prætereundus non videtur, qui quatuor natus annos, tanta auiditate Christianæ rudimenta legis arripiebat, ut nullus ei lusus videretur esse iucundior: neque ea ipse modo celeriter hauriebat, sed ea quoque sororem parvam, æqualesq. pueros edocebat. is cum in morbum incidisset, continuo nostrorum apud Deum suffragationes & preces petijt: & ad extremum Sacerdotem nostrum, qui migranti sibi adesset, accersit. nocte media quasi missionis veniam à parentibus petens, Valet, inquit, parentes mei, ad Patrem enim ascendo Deum. atque in his verbis excessit è vita. Fratrem autem paucis diebus post, soror ipsa vnum atque alterum agens annum, iisdem verbis in ipsa vitæ clausula parentes affata, feliciter exitu subsequuta est.

Sunt et in Mexicano Collegio, ut ceteris locis, sodalitates & contubernia, quibus cum utilitate Societas præest. Contubernia sunt duo, ex adolescentibus centum & triginta. Sodalitas non plus vna, Dei Matri dicata, è Sodalibus septuaginta: in quibus virtus & pietas primas habent: secundas, ut par est, litteræ & sapientia: quarum illi quotidie maxima cum priuatim, tum publice dant inditia. Sed sit iam huius Collegij finis, et reliqua, ut instituumus, perstringamus.

IN TEPOTZOTLANA Sede vni Indorum saluti consulitur, & domesticos intra parie-

tes Othomitarum lingua perdiscitur, cum propter ministrorum inopiam, tum propter multitudinem populorum. quorum lingua etsi multis antea sudoribus parabatur, nunc partim opera industriaq. nostrorum, partim etiam alienis opibus atque adiumentis, reddita est ad docendum discendumq. facilior: ita ut sacerdotes quinque non longi temporis exercitatione, & expedite pro concione loquantur, & sine difficultate peregrinas confitentium voces agnoscant. Hac ut plurimum ignoratur à Parochis: atque ob id ipsum multi sibi existimant à Societate animorum petenda esse prasidia. Numerum porro & frequentiam hominum par propè comitatur utilitas. pulsa est ex Indorum moribus, que in plerisque dominabatur ebrietas, atque ita pulsa, ut cum ad conuiuium à vicinis oppidis inuitentur, malint se ab eis despici ac derideri, quam ut vocantibus more gerant. Appellantur per ludibrium Hypocritæ, & plenis nonnunquã poculis perfunduntur: alijsq. petuntur conuiuijs ac maledictis; quæ tamen illi tam æquis & tam gaudentibus ferunt animis, ut eos ipsos, unde sunt læsi, ad penitentiam persape reuocet. In miraculis id Hispani ducunt, homines eò usque vino deditos tam subito mutare naturam: in eo sacramentorum vim agnoscunt, quæ illi crebro, & cum pietate tractant. solent enim eius rei causa frequenter ex agris remotisq. locis huc conuenire, tantum cum bono, ut ab ijs maiora, quam præbent, virtutis documenta non postules. Constantem pudicæ feminae animum cum flectere ad obsequium vir impudens,

dens nec minis, nec muneribus posset, diu multumque
 quæsitam, tandem in deserto & ab arbitrâ remoto
 loco solam offendit. hic eã ad flagitium inuitat, hor-
 tatur nolentẽ, cohibet reluctantem; apprehensiq.
 manu crinibus diu raptat, pugnis cædit, pedibus con-
 culcat ac proterit. vbi nihil impetrat, ad arborem
 alligat, verberibusq. crudeliter accipit. ad extremũ
 cum furor cresceret, educto è vagina gladio, mortẽ
 atrociter minitatur. at illa inuictõ semper animo,
 Malo, inquit, corporis mihi vitam assiduis cruciati-
 bus eripi, quam ereptum virginitatis florem cũ sem-
 piterno dedecore deplorare. Erat quò posset progre-
 di nefaria hominis audacia, nisi quorundam retar-
 daretur aduentu: sed quò progredereetur muliebris
 constantia, nõ erat. Pari in laude ponenda est alia mu-
 lier, quæ se ad necem vsque vexari ac dilacerari ma-
 luit, quam vt virginitatem, quæ à flagitioso homine
 petebatur, amitteret. Atque hæc eò sunt admira-
 tione digna maiore, quòd hoc hominum genus est
 ad libidinem procliuissimum. Sed quid hæc argu-
 menta colligimus, percepta semel ex disciplina no-
 strã virtutis? Indus cum palam multa peccaret,
 audissetq. à nostris, qui publicè peccasset, eum pu-
 blicè quoque pœnitere oportere; nullius adhibito
 consilio, tum cum diuina mysteria uniuersi populi
 frequentia celebrabantur, in templum uenit, &
 elata claraq. uoce summo doloris sensu sua scelera
 patefecit. quæ res Prætorem, & qui præsentem ade-
 rant, ita permonuit, ut lacrimas nõ teneret. Alius cũ

ad magnas diuitias vi ac rapina, nullis suis sudoribus peruenisset; edoctus pro concione, qua male parata essent, dominis esse reddenda; nulla habita personae ratione, Praetorem continuo adit, & clandestina sua furta rapinasq. commemorat: conuocari iubet eos, quibus se aliquid debere cognosceret; & è re sua familiari, ingenti hominum admiratione, optima ijs quaeque distribuit. Idem salutis studium locis in finitimis cernitur. Pagos obeunti Sacerdoti nostro Indus occurrit, eumq. velut numen aliquod reuerens, suas deductum in aedes tecto excipit. hic ei permultas Beatorum Sanctorumq. virorum imagines, eleganter sciteq. pictas ostendit. prodit sacros calices, & cetera templi ornamenta non pauca; furesq. adis monstrat initia. Tum ad Patrem, Quorsum haec, inquit, omnia, nisi vt, quae tam copiose Teopotzotlani se exhibet diuina misericordia, ea apud nos quoque aliquando diuertat? Cum autem hic ipse Sacerdos in exiguam remotamq. casam deus timeribus incidisset, duos offendit Indos, non minus morbo, quam aetate confectos; qui toto vitae tempore confessionis medicina caruerant. his ille confitentibus vix aures dedit, cum extremum vitae spiritum sane quam feliciter ediderunt. Postea ex itinere euocatus ab aegro, qui ex senectute animam prope agebat; maximo fuit seni ipsi solatio: vt enim Patrem aeger aspexit, lacrimas praè voluptate fudit, statimq. ad amplexum exiliens, Nunc demum, inquit, mihi spes salutis ostenditur, cum te huc contulisti. hunc Pater hortatur, primum, vt immortalis Deo

gra-

gratiam habeat; deinde rubore pulso, peccatorum
 euomat virus. Senex ubi erigere animum & re-
 spirare cepit, à primis incunabilis dicendi seriene
 orditur. narrat parentes suos in Idolorum semper
 cultu versatos, se ab illis ne baptizaretur, abscondi-
 tum, monitumq. à parente venefica, ne vñquam ab
 auito ritu discederet: se vero materna secutum con-
 filia, Christianam simulasse fidem, fiteoq. semper
 animo ad penitentia sacramentum accessisse: dole-
 re tamen factis, & grauiter angidiuq. opportunita-
 tem optasse, vt tot animi sordes vera confessione di-
 lueret; sed timore perterritum alteri sese credere,
 præterquam Tepotzotlanis patribus numquã au-
 sum: quod ceteri ex tot scelerum ac flagitiorum com-
 memoracione ad iracundiam potius ac furorẽ, quã
 ad miserationem & lacrimas mouerentur: Tepot-
 zotlani vero patres nihil mirarentur huiusmodi.
 Quid multa? baptismo tandem renatus, quem à Sa-
 cerdote nostro multis precibus impetrauit; Sacra-
 mentisq. nouissimis confirmatus, extremum vitæ
 diem placida morte confecit. Sacerdos alius cum
 hac eadem oppida peragraret, homines amplius cen-
 tum, qui non tam matrimonij amore, quam volupta-
 tis æstu, feminas sibi ipsi desponderant, & ad alienas
 flagitiose diuerterant; ad sanctitatem frugemq. tra-
 duxit. Oppidi cuiusdam incolæ, cum ad res diuinas
 vix fustibus, ac ne vix quidem compelli à suo Pæro-
 cho possent, Sacerdotem nostrum concionantem tã
 bencuolis animis audierunt; vt præter assiduos fle-
 tus, quibus dicentem prosecuti sunt; postea secundã
 concio-

concionem, quotquot aderant vniuersi (innumera-
bilis enim turba confluerat) per beati sibi viden-
tur, si vel summis digitis prætereuntis vestimenta
contingerent.

XALATLACVM etiam & Guanaxuatū
ad auri fodinas excursus est. quatuor hic menses ha-
bendis ad frequentem populum de re diuina sermo-
nibus, componendisq. cum controuersis, tum con-
scientijs hominum, laboratum est. Xalatlaci autem
eadem sedulitate diuina verba sunt facta. quo in lo-
co ea fuit villarum atque Oppidorum in nostrorum
aduentu latitia, vt frequenti campanarum pulsu fe-
stum agerent diem. Concurrerat Paganorum turba
permulta, vt Christiana fidei rudimenta perdisce-
rent: nec pauci ad sobrietatem ac temperantiam ex
diuturnis popinarum ac lustrorū tenebris emerse-
runt. Sed quamquam iucundus fuit nostrorum ad-
uentus, mora tamen multo iucundior, vt indicauit di-
scensus: quem ea subsequuta sunt lacrimæ, vt nisi no-
cturnis tecti tenebris emigrarent, plus dierum re-
tinerentur inuiti. Sed vt se relictos senserūt à nostris,
ecce tibi, alij per omnes viarum aditus facto agmi-
ne ad quærendos reuocandosq. Patres accurrunt:
alij parant munera, vnde morentur allectos: alij per
litteras Archiepiscopi nutum & gratiam interpo-
nunt: alij denique viginti & eo amplius milliaribus
peragratis, Rectorem adeunt, perfusiq. lacrimis
eiusq. pedibus aduoluti, non prius supplicandi finem
faciunt, quam in suam patriam Sacerdotem nostrū
Mexico reuehant.

COLLEGIUM ANGELOPO-
liticum.

ANGELOPOLITANVM Collegium, quæ Societatis in his locis existimatio est, una Civium liberalitas alit. Prasunt scholis magistri quatuor: tres erudiendis humanitate puerulis: quartus expediendis conscientie nodis. & quamquam discipulorum frequentia non deest, auget eam tamē inchoatum quoddam ex adolescentibus Seminarium, qui & doctrinis & moribus pectus excolunt. horum ad virtutem cursus saepe prouehit ad Canonium: & ut probitate, sic commodis augentur: Sacerdos enim inuentus est diues, qui annuos eis redditus aureorum mille in sempiternum tempus assignet. Iam ubi ab erudienda iuuentute discessimus, in reliquos studia nostra conuertimus. Indi curantur in primis, quorum magna turba opificijs lanæ, quæ sunt in ciuitate permulta, mancipiorum instar addicitur. Hi festis anni diebus, ut ad pietatem informentur, conueniunt ipsimet nostros; profectis autem aduentur à nostris, quæ res quantæ fuerit utilitatis & glorie Dei, testata est animorum pene innumerabilis expiatio. Ab his Ciuibus Indisq. domesticis ad exteros quoque et peregrinos Indos egredimur. Theutlalcum Prouincia quadam est impijs referta superstitionibus fictisq. Dijs; hinc enim Theutlalcum nomen accepit. huc se nostri rogatu Episcopi cum contulissent, non pauca idololatriæ uestigia in abditis antris

antris, excelsisq. collibus repererunt. nulla hic defuit de re christiana benemerēdi facultas. fuit aspera & montuosa via, cum perniciosis infesta bestiolis, tum calore maximo, assiduisq. interdum imbribus peragranda: & quod caput est, in vberima reperta messe, acriter pro animis vigilandum. Septuaginta circiter populi ab vno dumtaxat Parocho & Sacerdote reguntur. ita (quod necesse est) alta inscitia nox, & crassissima tenebrae in omnium animis versabantur. Magna colebatur Deorum varietas: compluresq. sacrificabant igni; qui praestantissimus esset, vt suas ille res pateretur intactas atque incolumes. alij in honore venationis Deos habebant: alij seminum ac nucleorum. Erant & apud eos verba quaedam, quibus enuntiatis, cuiusvis generis animantes ferae vltro veniebant ad manus. Ebrietas, iracundia, libido praecipuam sibi sedem & locum in eorum animis vendicabant. Indi nostrorum auditu nuntio, ingenti voluptate perfusi, confestim tubis, & buccinis occurrerunt: et repetito crebra per intervalla sonitu ac clamore exceptos deduxerunt in oppida. E foribus valuisq. Templi, viri Principes ad osculandas Patrum manus, sertis redimitti rosis procedebant; & puerorum puellarumq. ducentes choros, pulsū pedum numerumq. vocum ere campano modulabantur. atque hoc ornatu prodibatur obviam. Itaque tanta facta est nostrorum adventu animorum voluntatumq. mutatio, vt Deorum, quos antea colebant, simulacra ad Patrum pedes abicerent atque prosternerent: odia ponerent, et p^{er} cis ac bene-

Benevolentia scripta fœdera, pœnis utrinque propo-
 sitis, datisq. publice complexibus, confirmarent. Est
 & ebrietati frænum, quæ longe lateq. patebat, inie-
 ctum: ut toto Paschatis tempore, id quod in miracu-
 lis numeratur, ebrius nemo sit factus. Inita ratio
 est, quæ christiana disciplina principia vel ab indo-
 ctis ac rudibus tenerentur. Pacata contentiæ mul-
 torum, qui in tanta superstitionum cecitate versa-
 bantur, ut nec suas ipsi flagitiorum plagas inspicere,
 nec inspicere sanariq. se paterentur ab alijs. Institu-
 ta præterea frequens est supplicatio eorum, qui pie-
 tatis nomine acriter se ipsi pulsarent: datusq. salu-
 tis cibus innumerabili penè virorum ac feminarum
 multitudini. qui cum ex intimo sensu diuinaq. dul-
 cedine lacrimis ora complerent, & ad sacram men-
 sam monilibus ornati roseis, coronisq. perpulchris
 accederent; diemq. totum agendis bonorum omnium
 auctori gratijs in templo constarent; sane quam in-
 genti nostros perfudere lætitiæ.

IN DOMO S. Crucis semper aliquid ad ani-
 morum & corporum utilitatem affertur. cum enim
 vrbs hæc à portu non procul absit, ijs qui vel in Hi-
 spaniâ, vel ex Hispania Mexicum nauigant, nostro-
 rum charitas in nauis, in littore, in portu, in Hospitali
 Domo semper est præstò. nam intuendis ciuium com-
 modis, quorum fere semper ob maritimos æstus va-
 letudo tentatur, adeo sedulo nostri versantur; ut nõ-
 nulli graues sæpe morbos & pericula incurrant.
 Non minus oneris laborisq. suscipitur in animorum
 periculis propulsandis. dat hanc facultatem Ciuitas
 ipsa

ipsa ex Hispanis, Aethiopicis, Indisq. conflata: ubi rapinis ac furtis, usuris ac scelerationibus cuncta miscentur. quibus tamen incommodis (ut sunt plerique optime in nos animati) facile obviam itur.

G V A X A C I etiam admirabilis mutatio totum Societatis aduentu consecuta est. Ponitur precipuum Studium in animorum Indorumq. tutela, qui quamquam idoneum Pastorem minime desiderant, tamen, ut sunt praecleara erga nos voluntate, nihil malunt vel adversa valetudine vel secunda, quam nostrorum ope praesidioq. iuvari. Hi cum animaduverterent Templum oppidi, ubi conciones habebantur à nostris, & res diuina fiebat, nequaquam satis accommodatum esse frequentia hominumq. celeberrimam; multo nobis ampliores eadem incredibili letitia ac celeritate suis ipsi manibus exstruxerunt. Locus est Mexicanae, Capoteca, Misecaq. linguas quàm aptissimas perdiscendis: ubi Seminarium è nostris institui possit, qui harum linguarum varietate percepta, omnem postea huius Regionis amplitudinem, maximo animorum quaestu percurret. Hispanorum par in Societatem amor, ut declarat benignitas: quicquid enim necessitas exigit, cumulate suppeditant: aureosq. emendis dederunt adibus mille quingentos. In curandis vero animis ita nos adhibent, ut hi vni satis occupatos impeditosq. nos habeant.

I N M A N I L L A E Sede quintum iam annuum varijs nostri muneribus distinentur. interimq. cum incolarum sermonibus assuescunt, in qua re
plu-

plurimum studij operaq. consumunt; Hispanis, quorum in hac vrbe magna vis est, sese totos impertiunt. Is est autem in his Insulis loci situs, vt de rebus, quae uel Mexici, uel apud Sinas, uel etiam in Iaponia nostri gesserint, vicissim se per litteras doceant: nec enim à Iaponia plus dierum octo, à Sinis vna navigatione plus abest: vt non modo litterae, sed ipsi quoque homines vltro citroque commeent. Sinae Sacerdos, et Mercator earum rerum fama permoti, quae in Machani Xauquiniq. geruntur à nostris, è Chinchei Prouincia sponte huc baptismi causa uenerunt. hos Gubernator, ne propinquorum, qui mercaturae causa Manillam celebrant, uultus iramq. subirent (hoc enim nomine ab ijs grauiter vexabantur) ad Mexicanum Archiepiscopum misit: hic autem erudiendos ad nostros. qui, vt ualent ingenio, nostras subito litteras, et catechismi partem arripuerunt, Hispanaq. uerba complura: breui vt in Hispaniam eos Archiepiscopus mittat solenni ritu apparatusq. magnifico baptizandos.

PASCVARENSE COLLEGIVM.

PASCVARI Dei beneficio atque auxilio satis copiosus apparet domesticae fructus indus tria. nam cum Patres non plus duo linguam tenerent Indicam, nec tot tantisq. rebus pares vires afferret; diuina liberalitas fecit, ut Sacerdotes ex ijs, qui ab Hispania superiore anno sunt missi, tam
breui

breui nati sint linguam, ut nusquam maiore cum laude uideantur esse uersati. Ineunte anno, eo die, qui est Regum ad Christum aduentu toto orbe Christiano nobilitatus, cum in aede nostra collocanda esset una cum sacrorum cinerum non paruo numero, Dei Parentis effigies; promulgatum est multo ante, ijs, qui expiatis rite mentibus interessent, publicum Iubileum, quae res tam multos è longinquis uarijsq. locis ad salutarem peccatorum confessionem conuocauit, ut in ijs audiendis tres totas hebdomadas assidua opera collocata sit. Ardentissima est omnium erga hanc Virginem pietas: solent agra puerorum corpora, quae non ita multo ante ad ueneficas deferebant, nullo nunc alio medicamento, nisi uel auditis in Dei Matris sacello Lyturgiae mysterijs, recitatioq. Euangelio; uel benedicta asperzione aquae curare: quam Deus saepe fidem multis restituenda salute remuneratur. Par studium in Ecclesiae colendis mysterijs, nihil aequae dolent, ut eorum uicem, qui diem sine sacramentis obierint. Moriens ex partu mulier non tam suis doloribusangebatur, quam quod Sacerdotis copia, cui confiteretur, non esset. Et quamquam grauioris sibi culpa conscia non esset, tamen a matre contendit, ut postridie ad Sacerdotem adiret, suoq. nomine aliquot ei noxas exponeret. postea iussit omnes tantisper abesse, dum datis in calum clamoribus, Deo ipsi confiteretur, atque hoc animi sensu, corporis oblita dolorum, lamentabiles interuoces atque singultus excessit. mater dolore amens, matutinis ad nos tenebris aduolat, suo filiiq. nomine con-

ne confessionem parat, suam vicem misera deflens,
 cui sine confessionis sacramēto filia decessisset. Sed
 vt Indorum pietatē in capiendis sacramentis Deus,
 sic nostrorum in præbendis officium probari sibi
 non obscure significat. Quidam cum sine vlla spe
 frugis omnem libidinum contumeliam turpitudi-
 nemq. subiret, cæptus est diuino consilio, assiduo
 quodam dolorum æstu iactari. noctu cum Dei Matrē
 suppliciter imploraret, visus est admoneri voce qua-
 dam ex occulto missa, nullam leuationem morbi fo-
 re, nisi sese ad nostros medicinae causa conferret.
 paruit Indus, & sanitatem corporis mentis integri-
 tas subsequuta est. Indo alij cum moreretur uxor,
 testamento mandauit, ut pecuniam sua ex ueste re-
 dactam in sacrificia Sacerdotibus erogaret. hanc
 uir pecuniam ueste uendita non exegit. interim is
 quoque moritur, mandatis Coniugis non exhaustis.
 nocte insequenti cadauer laniatur à lupis, ossibus
 toto agro dispersis, ubi humatum erat. hæc Indus
 peramicus homini cum transfret, diligenter ossa col-
 legit, iterumq. sepulchro condidit. postea ad placan-
 dum defuncto numen, sacrum funebre curat. con-
 cubia nocte uisus est in somnijs amicus, qui de sepul-
 tura gratijs actis, Sic, inquit, habeto, hanc mei cor-
 poris dilacerationem nutu accidisse diuino, quod ne-
 gligenter coniugis mandata curarim. itaque tamdiu
 his ego ignibus purgo maculam, quamdiu tu tua fe-
 ceris diligentia, ut, quod as mulier imperauerat,
 exigatur, & Sacerdotibus diuidatur. Experrectus
 Indus cum se collegisset, idq. uisum pro nihilo ha-
 bendum

N bendum

bendum esse duxisset, ipse quoque mortui mandata contempsit. non ita multo post id iterum ab eo monetur, & quidem irato atrocique vultu. quocirca Indus timore perterritus nostros conuenit, enarratque somnium, eorumque consilio exactis ab empreore pecunijs, & pro vxore, & pro viro rem diuinam procurat. ita quies est data mortuo, & somni veritas comprobata. Indus alius, cui decesserat vxor, admonitus ab ea est in quiete, vt sacrificium fieri à Sacerdote nostro iuberet. sperare se eo posse subsidio, ab ijs cruciatibus, in quibus tum detinebatur, absolui. Quod ipsi n. uiui tam auide postulant, praesertim appropinquante morte, ut in eo maximam suae salutis spem sitam putent. Non erimus in his multi, quae proximis litteris testatissima iam debent esse. hoc tantum dicimus, genus hoc hominum, ut egregia in Deum pietate, ita singulari esse erga Dei ministros, Societatemque benevolentia. Multi uel è disiectis ad nos locis sola fama & celebritate se conferunt: quae quidem fama non ad eos solum, qui Christiana iam legi & institutis obtemperant, sed etiam ad hostes Christiani nominis et Chichimecas penetravit. Chichimecae enim cum Hispanorum sanguinem sitiunt, eosque assiduis excursionibus insectentur ac perimant; illud tamen habent in ore, quicquid impetretur à nostris, se id omne facturos, nec recusatos, quominus Christianos ab eis ritus et instituta percipiant. Non minor Hispanorum est in nos amor, qui emolumentum nostri gratia de suis opibus multa detrabunt; nam praeter ea, quae in usus uitae nostrae quo-

quotidie conferunt, pecunias etiã ad exstruendũ amplissimum templũ, laxandasq. tectorũ angustias, suppeditarunt. Dum autẽ laxioris adificij foditur fundamentũ, muliebre cadauer integrũ, incorruptũq. re-
 pertũ est, specie habituq. verendo: satis efficax argu-
 mentum Indicę probitatis: nã fieri id occulta aliqua
 loci natura non potuisse, intellectũ est, cũ ex alijs ca-
 daueribus iuxta sitis, quæ iã dies absumpsit, in cine-
 rãq. rededit; tũ ex testimonio decrepiti senis, qui in
 eo loco virginem olim quamdã sepultam esse dice-
 bat, ex Indis illis, quæ in Canobio quodã ab Episco-
 po Vasco de Quiroga instituto, castimonie virtutũq.
 optimarũ exercitatione custodiebãtur: ut nobis quo-
 que Deus, quos ad hæc tempora reseruauit, videat-
 ur hoc uoluisse prodigio, cum illius Episcopi, de quo
 proximo anno dicebamus, tum illorum temporum
 sanctitatem esse testatã. Iam ex pagis oppidisq. fru-
 ctus nõ dissimiles extiterunt. Allata lux est multis,
 qui in magnis inscitie tenebris versabantur: nã &
 qui nihil de pœnitentiæ sacramẽto prope norãt, et qui
 in eo obeundo multa tetra ac nefaria, partim intẽpe-
 stiuo quodã rubore, partim demonis terrore tacue-
 rant; audito Sacerdote nostro, ad expiandos sese rite
 animos contulerũt, et à vitiorũ illecebris auocarũt.
 quorũ ea turba fuit, vt in audiendis muliebribus cõ-
 fessionibus diurna sæpe spatia, in virilibus nocturna
 tota cõsumerentur. Nec ea una fuit concionãtis Sa-
 cerdotis vtilitas. Mulier honesto loco nata, patrem
 cum audisset de vitiorum turpitudine differentem,
 vt perorauit, supplex sese ei ad pedes abiicit, Deo

gratulans immortalis, quod deniq. nata esset, qui scelerata in Deū admissa & periniquo ferret animo, & orationis, qua par est, grauitate dānaret. ea enim, cū ludi festiq. populi dies, bacchanaliū more celebratū, mærore oppressa, quod tā multa peccarentur in Deū; in obscurū se cubiculū abdidit, & ad lacrimas luctūq. conuertit. quo in recessu luctum auxit repentinus Christi conspectus, qui cū suā presentiam feminae declararet, talemq. se, vt quondā ab impijs suffusus est cruce, crebriq. plagis cruentatus, ostenderet. Animaduerte, inquit, quam me aspere hic populus tractet? quibus verbis tanta se denuo lacrimarū copia perfudit, vt temperare mulier sibi ipsa non posset. Alijs in pagis admirationem nostris attulit hominum pietas ac reuerentia, quæ cum in consistendis sua sponte peccatis, tum in exequendis, quæ præscriberentur à patribus, cerni licuit. si qua eis panarum loco imperabatur inedia, si qua precatio, nunquam se sanctos putabant officio, nisi verbera ieiunijs, voluntaria supplicia precibus miscerētur. Erat vbiq. frequens vniuersi populi verberatio, ingens vbiq. desiderium nostrorum, vbiq. populorum effusiones nostris aduentantibus occurrentium: & suis quisque muneribus oneratus, nō vulgarem gratiam mi significationē dabat. Sacerdos è nostris multis rebus præclare gestis, cū domū reuerteretur, ecce tibi obuiā mæsta fletibus mulier, quod falso adulterij crimine delata esset ad virū: cui mentē sic abstulerat dolor, vt herbarum epoto succo, iniectisq. sibi lignone plagis, propositoq. laqueo, funestum sibi moliretur

tur exitium: sed cum horum nihil diuina voluntate procederet, statuit in recessu aliquo sese inedia fameq. conficere: iamq. biduum tenero cum filio, nullo cibo potuq. transegerat, cum commodum pater affuit, & mulieri persuasit, ut suæ vitæ parceret, & secum ipsa rediret in gratiam. Huiusmodi sunt, quæ in his agris pagisq. geruntur: ac nisi nostrorum numerus tam esset exiguus, melius cum animis ageretur: amplissimus enim non ad augendam modò Christianos apud populos Christi legem, sed ad inferendum quoque inter frequentes & vicinos ethnicos Euangelium, patet campus.

Ad nouæ Galitiæ urbem, ubi Regium Senatorum tribunal est, assidua Episcopi postulatione patres duo, vno fratre comite missi sunt. Horum etiam totus utilis labor fuit: excitarunt animos ciuium, & clerum vniuersum ad omnem laudem decusq. pietatis: nec quicquam Ciuitas ipsa tam optat, quàm Societatis in vrbe Collegium: reditusq. ad eam rem non tenues, nec incommodos defert: sed nostrorum paucitas facit, ut quāuis magnus in hac regione cæpus strenuissimi cuiusq. laboribus se aperiat; tamen cogitandum potius Societati sit, quemadmodum receptas sedes domosq. tueatur, quam ut de nouarum sedium possessione laboret.

MISSIO AD CHICHIMECAS.

AD CHICHIMECAS populos, barbarum genus hominum & inhumanum profecti sunt duo, ut eos ad humanitatis partem aliquam

N 3 TENOCA-

reuocarent: nam quamuis quindecim passuum milli-
 bus non plus distent, tamen qui ad eos ex Euange-
 lij ministris velint accedere, & periculis se oppone-
 re, paucissimi reperiuntur: arcent enim sua feritate
 ministros; compluresq. quamquam verbo Christiani
 sunt, vita tamē et moribus prorsus ethnici. multisq.
 in locis Christianæ legis doctorem, vigesimum iam
 annum non viderunt: alij vero post susceptum suo in
 ortu baptismum, ne verbum quidem de animorum
 salute, rebusue cælestibus acceperunt. alibi conten-
 tiones, dissidia, cædes honoris loco ducebantur. apud
 alios ebrietas, ac libido non tam vitio ac dedecori,
 quàm virtuti ac laudi vertebatur. alij nefarijs su-
 perstitionibus implicati tantis inscitæ tenebris vr-
 gebantur, vt cum ad eos nostri venerint, in densis-
 simam sibi viderentur Aegypti noctem ac tene-
 bras descendisse. sed qui potens est suscitare de lap-
 idibus filios Abrahamæ, is cæpit Euangelij lumine,
 vsitatjsq. sacramentorum præsidijs, omnes demo-
 nis fallacias machinasq. dissoluere. Quia in re ita
 eum nostri habuere propitium, vt suo aduentu om-
 nia longe lateq. incenderint ac permutarint. accu-
 rebant auuidissime populi ad catechismum & con-
 tionem: nec quicquam tam diligenter curabant,
 quam vt diuina mysteria rite & cum laude susci-
 perent. quamquam ne Dei quidem testimonia,
 quibus vel nostrorum labores, vel Euangelij ve-
 ritatem comprobauerint, defuerunt. Indus vno
 deditus, cum Pœnitentiæ beneficio naturam tan-
 dem vicisset, & ad sobrietatem se reuocasset, car-
 didum

didum dicitur adolescentem per quietē vidisse, qui eum prehensa manu ad compotatorum cœtum conuiuiumq. deduceret: ibi animaduertisse eorum, qui accumbebant vultus, primo quoque poculo hausto, mutari desormesq. fieri: qui vero pergeret perpotare, et crebris poculis indulgerent; eos fœdissimo ore simillimosq. dæmonum enadere: dixisseq. adolescentem, tales effici eos, qui se vino & ebrietatibus dedissent: Indus autem sobrius esse cœpisse, & incredibilem quendam temperantiæ amorem animo concepisse. Sed vt huius Deus intemperantiã ebrietatemq. blando placidoq. viso, sic alterius libidinem tetricis spectris plagisq. sanauit. Alebat hic domi sue in oculis coniugis concubinam, non tam Venerem vt expleret, quàm vt coniugem irritaret. huic nocturnas per tenebras visam esse aiunt horribilē cateruã dæmonum, qui cubantis prementes fauces, animam intercluderent: vt ne manum quidē adinuere posset ad imprimendum pectori crucis signum: verum implorata à coniuge, Dei Matre, melius ei esse factum. postero die venit Indus ad nostros, positusq. rite noxis, sic deinceps est immutatus, vt nō cognoscas eumdē esse. Alij quoque cum diu multūq. à recto itinere aberrassent, partim pœnitentiã beneficio, partim visis quibusdã retulerunt pedem, & se in viam reuocarunt. Indus uero, qui ad omnem improbitatem dæmone duce peruenerat, toto corpore contremiscens ad Sacerdotem nostrum adiit; rogatusq. à patre, quæ causa esset tantæ formidinis, cum lacrimis fletuq. respondit, superiore nocte uisum à se

dæmones truci vultu, qui sese ad inferorum incædia conarentur abripere; sed precibus ad Dei Matrem fuis, & salutari signo crucis expresso, ex eorum manibus euasisse. Iure suo hunc dæmones ad tartara rapiebāt: dederat enim sese eis Indus, ijsq. auctoribus, sublata omni salutarium rerum memoria, præceps per vitia more pecudum vagabatur, nullum non scelus meditans ac flagitium, donec errantem ouem bonus pastor ad sua septa reduxit. Is postea sapius lautum venit confessione peccata, & nunc tantò melioribus studet moribus, quantò antea vitijs fœdioribus vrgebatur. Inda vero morbo pestifero intabescens, cū Deū multo ante precata esset, ne prius animus corpore, quā confessione sceleribus solueretur; simul ac peccatorum vincla laxauit, corporis quoque vinculis est soluta. nunc ea regione fruitur, vt speramus, in qua nec morbos unquam sentiet, nec interitum pertimescet. Atque in hoc cursu Mexicana res nostra sunt: essent etiam in meliore, nisi ager hic alias operas cultoresq. requireret.

